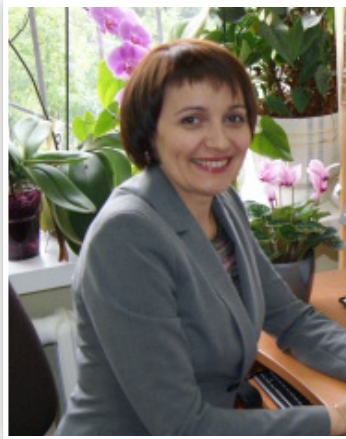

Іван Дмитрович Бех,
доктор психологічних наук,
професор, дійсний член
НАПН України,
директор Інституту проблем
виховання НАПН України,
м. Київ

**Жанна Василівна
Петрочко,**
доктор педагогічних наук,
професор, заступник директора
з науково-експериментальної
роботи Інституту проблем
виховання НАПН України
м. Київ

**Валентина Іванівна
Кириченко,**
кандидат педагогічних наук,
старший науковий
співробітник, завідувач
лабораторії фізичного
розвитку та здорового способу
життя Інституту проблем
виховання НАПН України,
м. Київ

УДК 37.017:172.15](447)(072)

ТРЕНІНГ З ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Патріотизм як духовно-моральна цінність завжди був пріоритетним складником ефективного функціонування держави, становлення суспільства, розвитку особистості. Його головним призначенням є консолідація суспільства для успішного розв'язання широкомасштабних суспільно значущих проблем нації. З огляду на це, актуальності набуває проблема виховання у юних громадян патріотизму, почуття приналежності до країни, українського народу, гордості за державу, відповідальності за її долю.

Питання патріотичного виховання актуалізувалося після подій на Майдані, в Криму, а також збройного конфлікту у східних регіонах країни. Постає потреба осмислити проблему патріотизму в умовах сучасних соціокультурних трансформацій та викликів.

Патріотизм – це високо смислове за походженням духовно-моральне почуття-цінність. Метою патріотичного виховання на сучасному етапі є становлення громадянина-патріота, готового самовіддано розбудувати Україну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти громадянському миру та злагоді в суспільстві. У змісті патріотичного виховання доцільно зосередитися на володінні зростаючою особистістю такими патріотичними цінностями, як любов до рідної землі, держави, народу. Необхідно формувати національну ідентичність, але, разом з тим, толерантне ставлення до підростаючої особистості,

до інших народів, культур, традицій, виховувати почуття духовної єдності населення усіх регіонів України, цінності його культурної спадщини та майбутнього.

Пріоритетом сучасного патріотичного виховання має стати вироблення переконаності підростаючого покоління українців в єдності. Завдяки почуттю національної єдності, злагоді, миролюбності можна зберегти Україну єдиною, зміцнитися, стати рівними серед рівних.

Тренінг

Цільова група: методисти інститутів післядипломної педагогічної освіти, працівники методичних кабінетів органів освіти різного рівня, педагогічні працівники ЗНЗ і позашкільних навчальних закладів, представники громадських організацій.

Мета: підготовка працівників згаданих категорій та інших бажаючих до організації та здійснення патріотичного виховання дітей та учнівської молоді України.

Завдання тренінгу:

1. *Поглиблення в учасників знань про:*
 - патріотизм як суспільну та особистісну цінність;
 - якості людини-патріота;
 - концептуальні засади патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін;
 - основні тенденції та зміст патріотичного виховання особистості;

- підходи до виховання громадянина-патріота;
- форми та методи патріотичного виховання старшокласників;
- міжнародні та вітчизняні орієнтири суспільної солідарності в патріотичному вихованні;
- тренінг як ефективну форму патріотичного виховання дітей та учнівської молоді.

2. *Посилення мотивації учасників щодо:*

- здійснення патріотичного виховання;
- використання інноваційних форм і методів виховної діяльності з дітьми та учнівською молоддю;
- розбудови партнерської взаємодії щодо патріотичного виховання в місцевій громаді.

3. *Формування практичних умінь та навичок щодо:*

- організації продуктивної педагогічної взаємодії з дітьми та учнівською молоддю з метою спонукання зростаючої особистості до активного прояву соціальної позиції «патріота-громадянина»;
- самопрезентації досвіду діяльності з патріотичного виховання;
- налагодження партнерської співпраці зі суб'єктами патріотичного виховання на місцевому рівні;
- розроблення та реалізації програм з патріотичного виховання;
- підготовки та проведення тренінгів з питань патріотичного виховання.

Програма містить **чотири блоки**, кожний із яких має власну мету, конкретний зміст, що логічно продовжує попередній та розкривається відповідно до завдань програми.

Перший блок. *Патріотизм, як суспільна та особистісна цінність.*

Другий блок. *Матриця патріотичного виховання у сучасному вимірі.*

Третій блок. *Партнерство у патріотичному вихованні.*

Четвертий блок. *Технологічне забезпечення патріотичного виховання.*

Зміст першого блоку, спрямовано на ознайомлення учасників з базовими поняттями програми, поглиблення знань про патріотизм як потребу в якості людини-патріота. Блок передбачає такі активності: міні-лекція «Проблема патріотизму в сучасному осмисленні. Патріотизм у приписах», керовані дискусії «Патріотизм як цінність та консолідуюча основа нації» та «Патріотичне виховання у викликах часу», перегляд та обговорення соціальної реклами, метод-прес, інформаційне повідомлення «Аргументація у патріотичному вихованні», вправа «Портрет людини-патріота» тощо.

Зміст другого блоку висвітлює концептуальні засади патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін; основні тенденції та зміст патріотичного виховання особистості. Другий блок передбачає такі види діяльності, як інформаційне повідомлення «Нові акценти патріотичного виховання», робота в парах «Завдання та зміст патріотичного виховання», інформаційне повідомлення «Матриця умов патріотичного виховання», групова дискусія.

Зміст третього блоку визначає сутнісні характеристики суспільної солідарності, ресурсного потенціалу суб'єктів виховання, організаційні засади розбудови партнерства з патріотичного виховання дітей та учнівської молоді у місцевій громаді. Основними видами діяльності цього блоку є: інформаційне повідомлення «Суспільна солідарність у патріотичному вихованні: міжнародні та вітчизняні орієнтири», міні-лекція «Партнерство у патріотичному вихованні», мозковий штурм «Хто може бути партнером у патріотичному вихованні», керована дискусія «Особливості партнерської взаємодії з ключовими партнерами».

Зміст четвертого блоку спрямовано на презентацію підходів і методів виховання, які доцільно використовувати під час патріотичного виховання, ознайомлення учасників з інноваційними формами діяльності з дітьми та учнівською молоддю, а також актуалізацію знань щодо ролі дитячих громадських організацій у патріотичному вихованні. Акцент зроблено на підготовці учасників тренінгу до забезпечення участі дітей у житті суспільства та власних кроках з організації патріотичного виховання старшокласників, їхніх батьків, партнерів з ЗНЗ. Основними активностями модуля є: міні-лекція «Участь у житті суспільства, як вияв інтересів дитини», повідомлення-презентація «Роль дитячих громадських організацій у патріотичному вихованні», вправа «Кроки моєї участі».

За результатами проведених за програмою занять учасники тренінгу мають:

знати:

- сутність та складники патріотизму як суспільної та особистісної цінності якості людини-патріота;
- концептуальні засади патріотичного виховання дітей та учнівської молоді в умовах модернізаційних суспільних змін;
- основні тенденції та зміст патріотичного виховання особистості, підходи до виховання громадянина-патріота;
- форми та методи патріотичного виховання старшокласників;
- міжнародні та вітчизняні орієнтири суспільної солідарності у контексті патріотичного виховання;
- особливості організації та проведення тренінгу як ефективної форми патріотичного виховання дітей та учнівської молоді;

уміти:

- налагоджувати продуктивну педагогічну взаємодію з дітьми та учнівською молоддю для мотивації зростаючої особистості до активного вияву соціальної позиції патріота-громадянина;
- розробляти та реалізовувати програми з патріотичного виховання на місцевому рівні;
- проводити тренінги з питань патріотичного виховання.

Програма розрахована на 36 год: 26 год аудиторної діяльності, 4 год самостійної роботи, а також 6 год на відвідуванні місць, пов'язаних з історико-патріотичними подіями.

Рекомендована кількість учасників 20–23 особи. Посттренінгової підтримки не передбачено.

СТРУКТУРА ТРЕНІНГУ
Перший день

Час	Назва вправи	Тривалість у хвиликах	Матеріали та обладнання
Сесія 1. ПАТРІОТИЗМ ЯК СУСПІЛЬНА ТА ОСБИСТІСНА ЦІННІСТЬ			
14 ⁰⁰ –14 ³⁰	Відкриття. Відеокліп «Моє ім'я Україна». Привітання. Представлення команди організаторів і тренерів. Презентація мети, завдань, структурної побудови та особливостей тренінгу. Групова світлина на згадку	30	Заставка з назвою тренінгу, відеокліп
14 ³⁰ –15 ⁰⁰	Знайомство/самопрезентація. Вправа «Калинова родина». («Хто Я? Яку організацію представляю? Чому Я тут?»)	30	Плакат А1 з малюнком гілки калини, червоні наліпки у вигляді кола
15 ⁰⁰ –15 ¹⁵	Прийняття правил роботи групи. Вправа «Наш перший Універсал»	15	Плакат з назвою вправи, папір А4, фломастери, маркери
15 ¹⁵ –15 ²⁵	Перегляд та обговорення соціального відеоролика «Україна у серці»	10	ММ-проектор, ноутбук
15 ²⁵ –16 ⁰⁰	Інтерактивна лекція «Проблема патріотизму у сучасному осмисленні. Патріотизм у приписах»	35	РР-презентація
16 ⁰⁰ –16 ²⁰	Керована дискусія «Патріотизм як цінність та консолідуєча основа нації». Питання – відповіді	20	Заставка з назвою дискусії
16 ²⁰ –16 ⁵⁰	Підсумкова вправа «Два кольори». (Що нового ви дізналися? Що найбільше запам'яталося/вразило?)	30	Стікери жовтого та блакитного кольорів, плакат фліпчарту
16 ⁵⁰ –17 ⁰⁰	Вправа на завершення «Від щирого серця»	10	

Другий день

Час	Назва вправи	Тривалість у хвиликах	Матеріали та обладнання
Сесія 2. ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ У ВИКЛИКАХ ЧАСУ			
9 ³⁰ –9 ³⁵	Привітання. Вправа «Добрий ранок»	5	
9 ³⁵ –9 ⁵⁰	Вправа на рефлексію попереднього дня тренінгу «Зворотний перегляд» (Що ми робили вчора?)	15	Плакат А1 з назвою вправи та малюнком кінострічки, маркери
9 ⁵⁰ –10 ⁰⁰	Презентація мети та завдань другого дня тренінгу. Вправа на активізацію «Електричний струм»	10	
10 ⁰⁰ –10 ³⁵	Знайомство-презентація. Вправа «Інтерв'ю» (Ім'я, Досвід діяльності з патріотичного виховання. Патріотичне кредо)	35	Аркуші А4, складені навпіл за кількістю учасників, скотч
10 ³⁵ –11 ⁰⁰	Перегляд відеокліпу «Благослови» Керована дискусія «Патріотичне виховання у викликах часу»	25	Заставка з назвою вправи
11 ⁰⁰ –11 ¹⁵	Перерва на каву	15	
Сесія 3. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ			
11 ¹⁵ –11 ²⁰	Вправа на активізацію «Фішка»	5	
11 ²⁰ –11 ⁵⁰	Робота в групах. Вправа «Портрет людина-патріот»	30	Заставка з назвою вправи, три аркуша фліпчарту, маркери, фломастери, стікери, ножиці, клей
11 ⁵⁰ –12 ¹⁰	Інформаційне повідомлення «Нові акценти патріотичного виховання» (за матеріалами Концепції національно-патріотичного виховання. Сутність понять «патріотизм», «складники патріотизму», «патріотичне виховання»)	20	Мультимедійний проєктор, РР-презентація
12 ¹⁰ –12 ³⁵	Робота в парах. Вправа «Завдання та зміст патріотичного виховання» (за матеріалами національно-патріотичного виховання)	25	РР-презентація, плакат фліпчарту з назвою вправи та малюнком у вигляді ромба, фломастери
13 ⁰⁰ –14 ⁰⁰	Обід	60	

Сесія 4. АРГУМЕНТАЦІЯ У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ			
14 ⁰⁰ –14 ⁰⁵	Вправа на активізацію уваги «Пильнуй!»	5	Плакат фліпчарту з тематичним малюнком
14 ⁰⁵ –14 ¹⁵	Інформаційне повідомлення «Аргументація у патріотичному вихованні»	10	РР-презентація
14 ¹⁵ –14 ⁵⁰	Індивідуальна робота. Вправа «Патріотом має бути кожний, тому що...» (Метод «Прес»)	35	Заставка з алгоритмом методу
14 ⁵⁰ –15 ⁰⁰	Вправа на активізацію «У цій залі друзі всі!»	5	
15 ⁰⁰ –15 ²⁵	Вправа «Лист до байдужих»	25	Аркуші А4, фломастери
15 ²⁵ –15 ⁴⁰	Перерва на каву	15	

Сесія 5. СУСПІЛЬНА СОЛІДАРІСТЬ ТА ПАРТНЕРСТВО У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ			
Час	Назва вправи	Тривалість у хвиликах	Матеріали та обладнання
15 ⁴⁰ –15 ⁴⁵	Вправа на активізацію «Вишнячок»	5	
15 ⁴⁵ –16 ⁰⁰	Вправа «Суспільна солідарність у патріотичному вихованні: міжнародні та вітчизняні орієнтири» Мозковий штурм «Хто може бути партнером у патріотичному вихованні?»	10	Заставка з назвою вправи. Плакат фліпчарту для мозкового штурму
16 ⁰⁰ –16 ²⁵	Міні-лекція «Партнерство у патріотичному вихованні». Керована дискусія «Особливості партнерської взаємодії з ключовими партнерами»: <ul style="list-style-type: none"> – воїнами АТО; – батьками вихованців; – активістами громадських організацій. Повідомлення «Інститут проблем виховання НАПН України та Національний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді, як ключові партнери у патріотичному вихованні»	10	РР-презентація
		10	Заставка з назвою дискусії, відеоролики про взаємодію вчителів з іншими установами або активістами ГО
		5	РР-презентація
16 ²⁵ –16 ³⁵	Презентація «Роль національного виду спорту “хотинг” у патріотичному вихованні дітей та учнівської молоді: інформаційне повідомлення; демонстрація відеоматеріалів»	10	Заставка з назвою вправи, відеоролик
16 ³⁵ –16 ⁵⁵	Підведення підсумків діяльності заняття. Вправа «SMS-повідомлення колегам»	20	Заставка з назвою вправи, стікери
16 ⁵⁵ –17 ⁰⁰	Вправа на завершення «Нам сьогодні вже щастить!»	5	

Третій день

Час	Назва вправи	Тривалість у хвиликах	Матеріали та обладнання
Сесія 6. ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ			
9 ³⁰ –9 ⁴⁰	Привітання, презентація мети та завдань третього дня тренінгу «Сонечко сяє!»	10	
9 ⁴⁰ –9 ⁵⁵	Вправа на рефлексію попереднього дня тренінгу «Сьогодні Я краща(-ий), ніж учора, тому що...»	15	Заставка з назвою вправи
9 ⁵⁵ –11 ⁰⁰	Лекція-презентація «Сучасні підходи та методи у патріотичному вихованні»: історико-порівняльний (відеоматеріали про історико-культурну спадщину, віртуальні екскурсії музеями України, карикатури/комікси, соціальні ролики, порівняльний аналіз інфографіки (обґрунтування символіки) шевронів батальйонів ЛНР/ДНР тощо; кластерний (призначення та види графічних аналізаторів)	30	РР-презентація
	Вправи на відпрацювання кластерного методу «Патріотичний кросворд»	35	4–5 плакатів формату А1, різнокольорові маркери
11 ⁰⁰ –11 ¹⁵	Перерва на каву.	15	
Сесія 7. ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ (продовження)			
11 ¹⁵ –11 ²⁰	Вправа на активізацію «Атоми-молекули»	5	
11 ²⁰ –11 ⁵⁵	Вправа «Використання рефлексно-експліцитного методу у патріотичному вихованні»	35	РР-презентація Аркуші А4
11 ⁵⁵ –12 ⁰⁰	Вправа «Полювання на лисиць»	5	

12 ⁰⁰ –12 ³⁵	Лекція-презентація «Сучасні підходи та методи у патріотичному вихованні»: – наративний (есе, біографії героїв, історії подвигу, притчі тощо); – моральні дилеми (коротка дискусія на відпрацювання методу)	35	РР-презентація
12 ³⁵ –12 ⁴⁰	Вправа на зняття м'язового напруження «Хвилі»	5	
12 ⁴⁰ –13 ⁰⁰	Презентація «Гра «ДЖУРА»» як стрижень військово-патріотичного виховання. Обговорення	20	РР-презентація
13 ⁰⁰ –14 ⁰⁰	Обід	60	
Сесія 8. ФОРМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ З ДОВЕДЕНОЮ ЕФЕКТИВНІСТЮ: ОБМІН ДОСВІДОМ			
14 ⁰⁰ –14 ⁰⁵	Вправа на активізацію «Голова, плечі, коліна, пальці»	5	
14 ⁰⁵ –15 ³⁰	Вправа «Аукціон ефективних форм патріотичного виховання»: – обговорення в групах; – рекламна презентація успішних форм патріотичного виховання (з досвіду діяльності учасників)	95	Заставки з назвою вправи
15 ³⁰ –15 ⁴⁵	Перерва на каву	15	
Сесія 9. ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ			
15 ⁴⁵ –16 ⁰⁰	Інформаційне повідомлення «Виклики та загрози у патріотичному вихованні»	15	РР-презентація
16 ⁰⁰ –16 ³⁵	Перегляд та обговорення відеоролика (Навчальне заняття у російському навчальному закладі про приєднання Криму). Спаринг-експертиза «Як протидіяти маніпуляції»	35	Заставка з назвою вправи
16 ³⁵ –16 ⁵⁵	Підведення підсумків діяльності. Вправа «NOTA BENE!»	20	Застава з назвою вправи
16 ⁵⁵ –17 ⁰⁰	Вправа на завершення «Тепло наших рук»	5	

Четвертий день

Сесія 9. ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ			
Час	Назва вправи	Тривалість у хвилинах	Матеріали та обладнання
9 ³⁰ –9 ³⁵	Привітання, презентація мети та завдань четвертого дня тренінгу. Вправа «Сонечко сяє!»	5	
9 ³⁵ –9 ⁵⁰	Робота в групах. Вправа на самомотивацію «Рецепт гарного дня»	15	4 рецепта незвичайних справ
9 ⁵⁰ –10 ²⁰	Міні-лекція «участь у житті суспільства як вияв кращих інтересів дитини».	20	РР-презентація
	Повідомлення-презентація «Роль дитячих громадських організацій у патріотичному вихованні». Вікторина «Участь дітей у житті суспільства як вияв патріотизму»	10	Відеоролик про ДГО
10 ²⁰ –11 ⁰⁰	Індивідуальна робота. Вправа «Кроки моєї участі» (п'ять основних дій, що учасники планують здійснити після повернення додому)	40	Аркуші А4
11 ⁰⁰ –11 ²⁰	Вихідне анкетування учасників тренінгу	20	Вихідні анкети для учасників
11 ²⁰ –12 ⁰⁰	Підведення підсумків роботи тренінгу. Вправа «Рушник у дорогу»	40	Рушник з паперу, жовто-блакитні стікери, запис мелодії пісні «Про рушник»
12 ⁰⁰ –13 ⁰⁰	Завершення тренінгу. Вручення сертифікатів. Вправа «Від серця до серця»	60	

Розгорнуті тренінгові заняття Ви можете знайти у посібнику «З Україною в серці» (З Україною в серці: тренінги з патріотичного виховання дітей та

учнівської молоді : посібник / І. Д. Бех, В. І. Кириченко, Ж. В. Петрочко. – Київ : Інститут обдарованої дитини, 2015. – 125 с.)